Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (трети състав)

19 март 2020 година*

„Преюдициално запитване — Съдебно сътрудничество по наказателноправни въпроси — Производство по конфискация на незаконно придобито имущество без осъдителна присъда — Директива 2014/42/ЕС — Приложно поле — Рамково решение 2005/212/ПВР“

По дело C-234/18

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Софийски градски съд (България) с акт от 23 март 2018 г., постъпил в Съда на 3 април 2018 г., в рамките на производство по дело

Комисия за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество

срещу

ВР,

АВ,

РВ,

„Тръст В“ ООД,

„Агро Ин 2001“ ЕООД,

„АкаунтСървис 2009“ ЕООД,

„Инвест Мениджмънт“ ООД,

„Естейд“ ООД,

„Бромак“ ООД,

„Бромак Финанс“ ЕАД,

„Вива Телеком България“ ЕООД,

„Българска Телекомуникационна Компания“ АД,

„Хедж Инвестмънт България“ АД,

* Език на производството: български.

„Кемира“ ООД,

„Дунарит“ АД,

„Технологичен Център-Институт По Микроелектроника“ АД,

„Евробилд 2003“ ЕООД,

„Технотел Инвест“ АД,

„Кен Трейд“ ЕАД,

„Консулт Ав“ ЕООД,

Louvrier Investments Compапу 33 S.A,

EFV International Financial Ventures Ltd,

Interv Investment SARL,

LIC Telecommunications SARL,

V Telecom Investment·SCA,

V2 Investment SARL,

Empreno Ventures Ltd,

встъпила страна:

Корпоративна търговска банка, в несъстоятелност,

СЪДЪТ (трети състав),

състоящ се от: A. Prechal, председател на състава, K. Lenaerts, председател на Съда, R. Silva de Lapuerta, заместник-председател на Съда, изпълняващи функцията на съдии от трети състав, L. S. Rossi (докладчик) и J. Malenovský, съдии,

генерален адвокат: E. Sharpston,

секретар: M. Aleksejev, началник на отдел,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 5 юни 2019 г.,

като има предвид становищата, представени:

– за Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество, от П. Георгиев и Н. Колев, в качеството на представители,

– за ВР, от Л. Е. Карадалиев, адвокат,

– за АВ, от С. А. Стоянов, адвокат,

– за РВ, от Д. В. Костадинова и С. Папас, адвокати,

– за „Тръст В“ ООД, от С. А. Стоянов, адвокат,

– за „Дунарит“ АД, от Т. С. Трифонов, адвокат,

– за Корпоративна търговска банка, в несъстоятелност, от К. Х. Маринова и А. Н. Донов, в качеството на представители,

– за българското правителство, от Л. Захариева и Ц. Митова, в качеството на представители,

– за чешкото правителство, от M. Smolek, J. Vláčil и A. Kasalická, в качеството на представители,

– за Ирландия, от J. O'Connor, M. Browne, C. Durnin, M. Berry и A. Joyce, в качеството на представители, подпомагани от D. Dodd, BL, B. Murray и N. Butler, SC,

– за Европейската комисия, от R. Troosters и Й. Г. Маринова, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 31 октомври 2019 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на Директива 2014/42/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 3 април 2014 година за обезпечаване и конфискация на средства и облаги от престъпна дейност в Европейския съюз (ОВ L 127, 2014 г., стр. 39 и поправка в ОВ L 138, 2014 г., стр. 114).

2 Запитването е отправено във връзка със спор между, от една страна, Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество (България) (наричана по-нататък „КПКОНПИ“), и от друга страна, ВР и физически и юридически лица, за които се счита, че са свързани с или контролирани от ВР, относно искане за конфискация на незаконно придобито от ВР и от тези лица имущество.

Правна уредба

Правото на Съюза

Рамково решение 2005/212/ПВР

3 Съображения 1, 5 и 10 от Рамково решение 2005/212/ПВР на Съвета от 24 февруари 2005 година относно конфискация на облаги, средства и имущество от престъпления (ОВ L 68, 2005 г., стр. 49; Специално издание на български език, глава 19, том 7, стр. 147) гласят:

„(1) Основният мотив за презграничната организирана престъпност е финансовата печалба. Поради това акцентът в една ефективна превенция и борба с организираната престъпност трябва да бъде поставен върху проследяването, замразяването, запорирането и конфискацията на облагите от престъпленията. Това обаче се утежнява, inter alia, като резултат от различия в законодателството на държавите членки.

[…]

(5) Съгласно препоръка 19 [от] „Превенция и борба с организираната престъпност — Стратегия на Европейския съюз за началото на новото хилядолетие“ от Плана за действие 2000, одобрен от Съвета [на Европейския съюз] на 27 март 2000 г. […], следва да се провери дали е необходим правен акт, който при зачитане на утвърдените практики в държавите членки и при съответно зачитане на основните правни принципи на наказателното, гражданското, респ. данъчното право създава възможност за облекчаване доказателствената тежест по отношение произхода на имуществото на лице, което е осъдено за престъпление във връзка с организираната престъпност.

[…]

(10) Целта на настоящото рамково решение е да гарантира, че всички държави членки разполагат с достатъчно ефективни норми относно конфискацията на облагите от престъпление, също и по отношение на доказателствената тежест относно произхода на имуществото на лице, което е осъдено за престъпление, което е свързано с организираната престъпност. Това рамково решение е свързано с едновременно внесеното датско предложение за рамково решение за взаимното признаване в рамките на Европейския съюз на решения относно конфискацията на облагите от престъпление и разпределението на активите“.

4 Член 1, от първо до четвърто тире от посоченото рамково решение гласи:

„По смисъла на настоящото рамково решение:

– „облага“ означава всяка икономическа изгода, която е придобита чрез престъпление. Тази облага може да произтича от имущество от всякакъв вид, както е определено в следващото тире;

– „имущество“ включва имущество от всякакъв вид, материално и нематериално, движимо или недвижимо, както и правно релевантни документи или актове, които доказват права на собственост или други права върху тях;

– „средства на престъплението“ означава всички предмети, които по някакъв начин изцяло или частично са използвани или следва да бъдат използвани за извършване на едно или няколко престъпления;

– „конфискация“ означава наказание или мярка, които са постановени от съд след производство, което се отнася за едно или няколко престъпления, или които водят до окончателно отнемане на имущество“.

5 Член 2 от същото рамково решение е озаглавен „Конфискация“ и гласи:

„1. Всяка държава членка взема необходимите мерки, за да направи възможно конфискуването, изцяло или частично, на средства на престъплението и облаги от престъпление, за които се предвижда наказание лишаване от свобода над една година, или на имущество, чиято стойност отговаря на тези облаги.

2. Във връзка с данъчни престъпления държавите членки могат да прилагат процедури, които са различни от наказателното производство, за да отнемат от извършителите облагите от престъплението“.

6 Член 3 от същото рамково решение е озаглавен „Разширени правомощия за конфискация“ и в параграф 2, буква в) и параграф 4 предвижда:

„2. Всяка държава членка предприема необходимите мерки, за да създаде възможност за конфискация по настоящия член най-малко в случаите,

[…]

в) в които е установено, че стойността на имуществото е непропорционална на правомерните доходи на осъденото лице и национален съд на основание на конкретни факти е стигнал до пълното убеждение, че съответното имущество е придобито чрез престъпна дейност на това осъдено лице.

[…]

4. Държавите членки могат да прилагат процедури, които са различни от наказателно производство, за да отнемат от извършителя въпросното имущество“.

7 Член 4 от Рамково решение 2005/212 предвижда:

„Всяка държава членка предприема необходимите мерки, за да гарантира, че заинтересованите страни, които са засегнати от мерките по членове 2 и 3, разполагат с ефективни правни средства за защита на правата си“.

8 Член 5 от същото рамково решение гласи:

„Настоящото рамково решение няма действие за промяна на задължението за спазване на основните права и основните правни принципи, включително по-специално презумпцията за невиновност, които са заложени в член 6 от Договора за Европейския съюз“.

9 Член 6, параграф 1 от споменатото рамково решение предвижда:

„Държавите членки приемат необходимите мерки, за да се съобразят с това рамково решение, най-късно до 15 март 2007 г.“.

Рамково решение 2006/783/ПВР

10 Съображение 8 от Рамково решение 2006/783/ПВР на Съвета от 6 октомври 2006 година за прилагане на принципа за взаимно признаване на решения за конфискация (ОВ L 328, 2006 г., стр. 59; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 9, стр. 44) гласи:

„Целта на настоящото рамково решение е улесняване на сътрудничеството между държавите членки по отношение на взаимното признаване и изпълнението на решения за конфискация на собственост, както и задължаване на държавите членки да признават и изпълняват на своята територия решения за конфискация, издадени от съд, компетентен по наказателни дела, в друга държава членка. Настоящото рамково решение е свързано с Рамково решение [2005/212]. Целта на настоящото рамково решение е да се гарантира, че всички държави членки ще имат ефективни норми, регулиращи конфискацията на облаги от престъпление, inter alia, във връзка с тежестта на доказване по отношение на произхода на имуществото на лице, осъдено за престъпление, свързано с организираната престъпност“.

Директива 2014/42

11 Съображения 9, 22 и 23 от Директива 2014/42 гласят:

„(9) Настоящата директива цели да измени и разшири разпоредбите на рамкови решения 2001/500/ПВР [на Съвета от 26 юни 2001 година относно прането на пари, идентифицирането, проследяването, замразяването, изземването и конфискацията на средствата и приходите от престъпна дейност (ОВ L 182, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 175)] и [2005/212]. Тези рамкови решения следва да бъдат частично заменени по отношение на държавите членки, обвързани от настоящата директива.

[…]

(22) С настоящата директива се установяват минимални правила. Тя не е пречка държавите членки да предвидят по-широки правомощия в националното си право, включително например във връзка с техните правила относно доказателствата.

(23) Настоящата директива се прилага за престъпления, които попадат в обхвата на правните инструменти, изброени в нея. В рамките на обхвата на тези правни инструменти държавите членки следва да прилагат разширена конфискация най-малко по отношение на определени престъпления, както са определени в настоящата директива“.

12 Член 1 от посочената директива гласи:

„1. С настоящата директива се установяват минималните правила за обезпечаването на имущество с оглед на евентуална последваща конфискация и за конфискацията на имущество при наказателни дела.

2. Настоящата директива не засяга процедурите, които държавите членки могат да използват за конфискуване на въпросното имущество“.

13 Член 2 от същата директива предвижда:

„За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

1) „облага“ означава всяка икономическа изгода, придобита, пряко или косвено чрез престъпление; тя може да се изразява във всяка форма на имущество и да включва всяко последващо повторно инвестиране или преобразуване на преки облаги и всякакви стойностни ползи;

2) „имущество“ означава имущество от всеки вид, независимо дали е материално или нематериално, движимо или недвижимо, и правните документи или инструменти, които доказват право на собственост или други права върху това имущество;

3) „средства на престъплението“ означава всяко имущество, което е използвано или се е предвиждало да бъде използвано, по какъвто и да е начин, изцяло или частично, за извършване на престъпление или престъпления;

4) „конфискация“ означава окончателно отнемане на имущество, постановено от съд във връзка с престъпление;

5) „обезпечаване“ означава временна забрана за прехвърляне, унищожаване, преобразуване, разпореждане или преместване на имущество, или временно поемане на попечителство или контрол над имущество;

6) „престъпление“ означава престъпление, попадащо в обхвата на някой от инструментите, изброени в член 3“.

14 Член 3 от Директива 2014/42 гласи:

„Настоящата директива се прилага за престъпления, попадащи в обхвата на:

а) Конвенция, съставена въз основа на член K.3, параграф 2, буква в) от Договора за Европейския съюз, относно борбата с корупцията, в която са замесени длъжностни лица на Европейските общности или длъжностни лица на държавите — членки на Европейския съюз [(ОВ C 195, 1997 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 11, стр. 195)] […];

б) Рамково решение 2000/383/ПВР на Съвета от 29 май 2000 г. за повишаване на защитата чрез наказателни и други санкции срещу подправянето във връзка с въвеждането на еврото [(ОВ L 140, 2000 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 1, стр. 139)];

в) Рамково решение 2001/413/ПВР на Съвета от 28 май 2001 г. относно борбата с измамата и подправянето на платежни средства, различни от парите в брой [(ОВ L 149, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 7, стр. 121)];

г) Рамково решение [2001/500];

д) Рамково решение 2002/475/ПВР на Съвета от 13 юни 2002 г. относно борбата срещу тероризма [(ОВ L 164, 2002 г., стр. 3; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 252)];

е) Рамково решение 2003/568/ПВР на Съвета от 22 юли 2003 г. относно борбата с корупцията в частния сектор [(ОВ L 192, 2003 г., стр. 54; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 6, стр. 122)];

ж) Рамково решение 2004/757/ПВР на Съвета от 25 октомври 2004 г. за установяване на минималните разпоредби относно съставните елементи на наказуемите деяния и прилаганите наказания в областта на трафика на наркотици [(ОВ L 335, 2004 г., стр. 8; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 7, стр. 66)];

з) Рамково решение 2008/841/ПВР на Съвета от 24 октомври 2008 г. относно борбата с организираната престъпност [(ОВ L 300, 2008 г., стр. 42)];

и) Директива 2011/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2011 г. относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него и за замяна на Рамково решение 2002/629/ПВР на Съвета [(ОВ L 101, 2011 г., стр. 1)];

й) Директива 2011/93/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 г. относно борбата със сексуалното насилие и със сексуалната експлоатация на деца, както и с детската порнография и за замяна на Рамково решение 2004/68/ПВР на Съвета [(ОВ L 335, 2011 г., стр. 1)];

к) Директива 2013/40/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 12 август 2013 г. относно атаките срещу информационните системи и за замяна на Рамково решение 2005/222/ПВР на Съвета [(ОВ L 218, 2013 г., стр. 8)],

както и всички други правни инструменти, ако в тези инструменти изрично се предвижда настоящата директива да се прилага към престъпления, хармонизирани с тях“.

15 Член 4 от Директива 2014/42 е озаглавен „Конфискация“ и гласи:

„1. Държавите членки предприемат необходимите мерки, за да може да се извърши конфискацията, изцяло или частично, на средства на престъпление и на облаги или на имущество, чиято стойност съответства на тези средства на престъпление или облаги, при условие че има влязла в сила осъдителна присъда за извършено престъпление, включително в резултат на неприсъствено производство.

2. Когато въз основа на параграф 1 не е възможна конфискация, най-малкото в случаите, когато тази невъзможност се дължи на заболяване или бягство на заподозряно лице или обвиняем, държавите членки вземат необходимите мерки, за да може да се извърши конфискация на облаги и на средства на престъплението в случаите, когато наказателното производство е образувано за престъпление, което води пряко или косвено до икономически ползи, и производството би могло да приключи с осъдителна присъда, ако заподозряното лице или обвиняемият бяха присъствали на производството“.

16 Член 5 от посочената директива е озаглавен „Разширена конфискация“ и в параграф 1 предвижда:

„Държавите членки приемат необходимите мерки, за да може да се извърши конфискацията, изцяло или частично, на имущество, принадлежащо на лице, осъдено за престъпление, което може да доведе пряко или косвено до икономическа полза, когато съдът — въз основа на обстоятелствата по делото, включително конкретните факти и наличните доказателства, като например доказателство, че стойността на имуществото е несъразмерна спрямо законните доходи на осъденото лице, е убеден, че въпросното имущество е придобито чрез престъпно поведение“.

17 Член 6, параграф 1 от същата директива гласи:

„Държавите членки предприемат необходимите мерки, за да може да се извърши конфискацията на облаги или на друго имущество, чиято стойност съответства на облагите, прехвърлени пряко или косвено от заподозряното лице или обвиняемия на трети лица, или които трети лица са придобили от заподозряно лице или обвиняем, най-малко в случаите когато тези лица са знаели или е трябвало да знаят, че целта на прехвърлянето или придобиването е да се избегне конфискация, въз основа на конкретни факти и обстоятелства, включително че прехвърлянето или придобиването е извършено безплатно или срещу сума, която е значително по-ниска от пазарната стойност“.

18 Член 8, параграф 1 от Директива 2014/42 предвижда:

„Държавите членки предприемат необходимите мерки, за да гарантират, че лицата, засегнати от предвидените в настоящата директива мерки, имат право на ефективни правни средства за защита и на справедлив съдебен процес, за да защитават правата си“.

19 Съгласно член 14 от тази директива:

„1. […] първите четири тирета от член 1, както и член 3 от Рамково решение [2005/212] се заменят с настоящата директива по отношение на държавите членки, обвързани с настоящата директива, без да се засягат задълженията на тези държави членки, свързани с крайния срок за транспониране на [това рамково решение] в националното право.

2. По отношение на държавите членки, обвързани с настоящата директива, позоваванията на […] разпоредбите [от Рамково решение 2005/212], посочени в параграф 1, се считат за позовавания на настоящата директива“.

Българската правна уредба

Законът за отнемане в полза на държавата

20 Преди да бъде отменен с обнародвания на 19 януари 2018 г. Закон за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество (обн. ДВ, бр. 7 от 19 януари 2018 г.), Законът за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество (обн. ДВ, бр. 38 от 18 май 2012 г., наричан по-нататък „Законът за отнемане в полза на държавата“) е предвиждал в член 1:

„1) С този закон се уреждат условията и редът за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество.

2) За имущество по ал. 1 се смята имуществото, за придобиването на което не е установен законен източник“.

21 Член 2, алинея 1 от Закона за отнемане в полза на държавата е гласял:

„Производството по този закон се провежда независимо от наказателното или административнонаказателното производство срещу проверяваното лице и/или свързаните с него лица“.

22 Съгласно член 5, алинея 1 от този закон:

„[КПКОНПИ] е независим специализиран постояннодействащ държавен орган“.

23 Член 21 от същия закон е гласял:

„1) [КПКОНПИ] образува производство по този закон, когато може да се направи обосновано предположение, че дадено имущество е незаконно придобито.

2) Обосновано предположение е налице, когато след проверка се установи значително несъответствие в имуществото на проверяваното лице“.

24 Съгласно член 22, алинея 1 от Закона за отнемане в полза на държавата:

„Проверката по чл. 21, ал. 2 започва с акт на директора на съответната териториална дирекция, когато лице е привлечено като обвиняем за престъпление по:

[…]

8. членове 201—203 [от Наказателния кодекс];

[…]“.

25 Член 66 от този закон е гласял:

„1) На отнемане подлежи имущество, което проверяваното лице е прехвърлило или е внесло като непарична или парична вноска в капитала на юридическо лице, ако лицата, които управляват или контролират юридическото лице, са знаели или от обстоятелствата са могли да предположат, че имуществото е незаконно придобито.

2) На отнемане подлежи и незаконно придобито имущество от юридическо лице, което е контролирано от проверяваното лице или свързаните с него лица самостоятелно или съвместно.

[…]“.

26 Съгласно член 75, алинея 1 от посочения закон:

„Срещу проверяваното лице и лицата по чл. 64, 65, 66, 67 и 71 се предявява осъдителен иск за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество“.

27 Член 76, алинея 2 от същия закон е предвиждал:

„Като ответници в производството се конституират проверяваното лице и лицата, посочени в чл. 64, 65, 66, 67 и 71“.

28 Член 80 от Закона за отнемане в полза на държавата е гласял:

„За неуредените в този раздел въпроси се прилагат разпоредбите на Гражданския процесуален кодекс“.

Гражданският процесуален кодекс

29 Член 17, алинея 1 от Гражданския процесуален кодекс предвижда:

„Съдът взема становище по всички въпроси, които имат значение за решаването на делото, освен по въпроса дали е извършено престъпление“.

Наказателният кодекс

30 Член 53 от Наказателния кодекс предвижда:

„1) Независимо от наказателната отговорност отнемат се в полза на държавата:

а) вещите, които принадлежат на виновния и са били предназначени или са послужили за извършване на умишлено престъпление;

б) вещите, които принадлежат на виновния и са били предмет на умишлено престъпление — в случаите, изрично предвидени в особената част на този кодекс.

2) Отнемат се в полза на държавата и:

а) вещите, предмет или средство на престъплението, притежаването на които е забранено, и

б) пряката и непряката облага, придобити чрез престъплението, ако не подлежат на връщане или възстановяване; когато облагата липсва или е отчуждена, присъжда се нейната равностойност“.

31 Член 201 от този кодекс гласи:

„Длъжностно лице, което присвои чужди пари, вещи или други ценности, връчени в това му качество или поверени му да ги пази или управлява, се наказва за длъжностно присвояване с лишаване от свобода до осем години, като съдът може да постанови конфискация до една втора от имуществото на виновния и да го лиши от права […]“.

32 Съгласно член 203, алинея 1 от споменатия кодекс:

„За длъжностно присвояване в особено големи размери, представляващо особено тежък случай, наказанието е лишаване от свобода от десет до двадесет години“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

33 През юли 2014 г. Софийска градска прокуратура уведомява КПКОНПИ, че ВР е привлечен като обвиняем по досъдебно производство за това, че в периода от декември 2011 г. до 19 юни 2014 г. в качеството си на председател на надзорния съвет на българска банка умишлено е склонил други лица да извършат престъпление по член 201 и член 203, алинея 1 от Наказателния кодекс, като присвоят от тази банка пари в размер на над 205 милиона лева (около 105 милиона евро).

34 От акта за преюдициално запитване става ясно, че делото е в съдебна фаза и не е приключило с окончателен съдебен акт, а именно с влязла в сила присъда.

35 КПКОНПИ образува проверка, която обхваща периода от 4 август 2004 г. до 4 август 2010 г. и която установява по-специално че ВР и членовете на неговото семейство разполагат с банкови влогове на значителна стойност, която не отговаря на законните им доходи, че са извършвали банкови операции със средства, чийто произход не може да бъде установен, че са придобили движими вещи и недвижими имоти на значителна стойност и че ВР е получавал възнаграждения по договори, за които се твърди, че са фиктивни, а получените доходи от такива фиктивни сделки са имали за цел да прикрият незаконния произход на използваните от ВР за придобиване на имущество средства.

36 На 14 май 2015 г. на основание член 22, алинея 1, точка 8 от Закона за отнемане в полза на държавата КПКОНПИ приема решение за образуване пред Софийски градски съд на производство за отнемане от ВР, от членове на неговото семейство и от трети свързани с ВР или контролирани от ВР лица на имущество, за което се твърди, че е незаконно придобито, или на паричната равностойност на това имущество в случаите, когато то е било отчуждено, или на имуществото, в което незаконно придобитото имущество е било преобразувано.

37 По искане на КПКОНПИ Софийски градски съд е наложил обезпечителни мерки, касаещи имуществото, чието отнемане се иска.

38 В производството пред запитващата юрисдикция ВР и още няколко други ответници твърдят, че предявените от КПКОНПИ искания за отнемане на имущество са недопустими, тъй като по същество противоречат на Директива 2014/42. Посочената директива всъщност изисквала конфискацията на имущество да бъде основана на влязла в сила присъда, каквато в главното производство липсвала. Според ВР и споменатите ответници в Европейския съюз нямало уреден режим на гражданска конфискация, тоест конфискацията можело да бъде основана единствено на влязла в сила присъда. Според същите страни обаче ответниците в главното производство били третирани като осъдени с влязла в сила присъда лица, което противоречало по-специално на презумпцията за невиновност и на правото на справедлив съдебен процес.

39 Запитващата юрисдикция отбелязва, че Законът за отнемане в полза на държавата съдържа изрично правило, че производството по конфискация пред гражданския съд не зависи от наказателното производство срещу проверяваното лице и/или свързаните/контролираните от него лица. Достатъчно условие за иницииране на процедура по гражданска конфискация е повдигането на обвинение. Според запитващата юрисдикция обаче от текста на Директива 2014/42 става ясно, че връзката между наказателното производство и производството по гражданска конфискация не следва да бъде изключвана, както и че до приключване на наказателното производство ход на производството за гражданска конфискация не следва да бъде даван. Предвид това запитващата юрисдикция счита, че Законът за отнемане в полза на държавата отива твърде далеч и отвъд минималната хармонизация, цел на Директива 2014/42, и че поради това е в противоречие с тази директива. Тъй като ВР все още не е осъден с влязла в сила присъда за разглежданите в главното производство деяния, запитващата юрисдикция счита, че производството по гражданска конфискация трябва да бъде спряно до приключването по-специално на наказателното производство срещу ВР.

40 Софийски градски съд има все пак известни съмнения относно тълкуването на разпоредбите на Директива 2014/42, поради което решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Следва ли чл. 1(1) от Директива 2014/42 […], предвиждащ установяване „на минимални правила за обезпечаването на имущество с оглед евентуална последваща конфискация […],“ да се тълкува в смисъл, че дава право на [държавите членки] да приемат правила за гражданска конфискация, неоснована на присъда?

2) Следва ли от нормата на чл. 1(1), като се има предвид и нормата на чл. 4(1) от Директива 2014/42 […], че е достатъчно единствено образуване на наказателно производство срещу лицето, чието имущество е предмет на конфискацията, за да се инициира и проведе процедура по гражданска конфискация?

3) Допустимо ли е разширително тълкуване на основанията по чл. 4(2) от Директива 2014/42 […], при които е допустима гражданска конфискация, неоснована на присъда?

4) Следва ли чл. 5(1) от Директива 2014/42 […] да се тълкува в смисъл, че само въз основа на несъответствие между стойността на имуществото и получените законни доходи на лицето, може да се отнеме имуществено право като придобито пряко или косвено от престъпление, без да е налице влязла в сила присъда, установяваща, че лицето е извършило престъплението?

5) Следва ли правилото на чл. 6(1) от Директива 2014/42 […] да се тълкува като уреждащо конфискация от трети лица като допълнителна или алтернативна мярка на пряката конфискация или като допълнителна мярка на разширена конфискация?

6) Следва ли правилото на чл. 8(1) от Директива 2014/42 […] да се разбира като гарантиращо и прилагане на презумпцията за невиновност и забраняващо конфискация, неоснована на присъда?“.

По допустимостта на преюдициалното запитване

41 Според КПКОНПИ, правителството на България и правителството на Чехия преюдициалното запитване е недопустимо.

42 Тези заинтересовани страни считат, че тълкуването на Директива 2014/42 не е от значение за решаване на делото в главното производство. Всъщност според тях, най-напред, тази директива има за цел да установи минимални правила за конфискация на имущество по наказателни дела, докато образуваното в случая производство е за гражданска конфискация и се провежда независимо от хода или изхода на наказателно производство. По-нататък, искането на КПКОНПИ за конфискация на имущество е свързано с престъпление за присвояване по членове 201—203 от Наказателния кодекс. Това престъпление обаче не е посочено в нито един от актовете по член 3 от Директива 2014/42, който определя материалното приложно поле на тази директива. Накрая, КПКОНПИ и българското правителство посочват, че съгласно член 12 от Директива 2014/42 срокът за транспонирането ѝ е 4 октомври 2016 г., а производството пред запитващата юрисдикция е образувано на 22 март 2016 г., така че разпоредбите на тази директива не са приложими ratione temporis към главното производство.

43 В това отношение следва да се припомни, че съгласно постоянната съдебна практика въпросите, свързани с тълкуването на правото на Съюза и поставени от националния съд в нормативната и фактическа рамка, която той определя съгласно своите правомощия и проверката на чиято точност не е задача на Съда, се ползват с презумпция за релевантност. Съдът може да откаже да се произнесе по отправеното от национална юрисдикция запитване само ако е съвсем очевидно, че исканото тълкуване на правото на Съюза няма никаква връзка с действителността или с предмета на спора в главното производство, когато проблемът е от хипотетично естество или още когато Съдът не разполага с необходимите данни от фактическа и правна страна, за да бъде полезен с отговора на поставените му въпроси (решения от 24 юни 2008 г., Commune de Mesquer, C-188/07, EU:C:2008:359, т. 30 и от 13 ноември 2018 г., Levola Hengelo, C-310/17, EU:C:2018:899, т. 28).

44 Когато обаче, както в случая, не е съвсем очевидно, че исканото тълкуване на разпоредба от правото на Съюза няма никаква връзка с действителността или с предмета на спора в главното производство, възражението, че тази разпоредба не е приложима в главното производство, не е въпрос относно допустимостта на преюдициалното запитване, а по съществото на въпросите (решение от 12 декември 2019 г., Slovenské elektrárne, C-376/18, EU:C:2019:1068, т. 29 и цитираната съдебна практика).

45 Следователно преюдициалното запитване е допустимо.

По същество

Предварителни съображения

46 В рамките на въведеното с член 267 ДФЕС производство за сътрудничество между националните юрисдикции и Съда последният трябва да даде на националния съд полезен отговор, който да му позволи да реши спора, с който е сезиран. С оглед на това при необходимост Съдът трябва да преформулира въпросите, които са му зададени. Формалното посочване от национална юрисдикция в преюдициален въпрос на някои разпоредби от правото

на Съюза не е пречка Съдът да даде на тази юрисдикция всички насоки за тълкуване, които могат да бъдат полезни за решаване на делото, с което тя е сезирана, независимо дали тя е посочила съответните разпоредби във въпросите си. В това отношение Съдът е длъжен да изведе от цялата информация, предоставена от националния съд, и по-специално от мотивите на акта за преюдициално запитване, разпоредбите от правото на Съюза, които изискват тълкуване предвид предмета на спора (решение от 5 декември 2019 г., EBH България Топлофикация и Топлофикация София, C-708/17 и C-725/17, EU:C:2019:1049, т. 46 и цитираната съдебна практика).

47 С въпросите си запитващата юрисдикция иска от Съда да тълкува разпоредби от Директива 2014/42. Както обаче отбелязва генералният адвокат в точка 41 от заключението си, действия по присвояване като описаните в акта за преюдициално запитване не са сред престъпленията, за които се отнасят изчерпателно изброените в член 3 от Директива 2014/42 правни инструменти, така че предметът на образуваното по искане на КПКОНПИ националното производство не попада в материалния обхват на Директива 2014/42.

48 Освен това от член 14, параграф 1 от Директива 2014/42 следва, че тази директива заменя само първите четири тирета от член 1, както и член 3 от Рамково решение 2005/212 по отношение на обвързаните с нея държави членки, вследствие на което, както по същество посочва генералният адвокат в точки 48 и 49 от заключението си, членове 2, 4 и 5 от споменатото рамково решение остават в сила след приемането на Директива 2014/42.

49 В случая, видно от текста на член 2, параграф 1 от Рамково решение 2005/212, държавите членки трябва да вземат необходимите мерки, за да направят възможно конфискуването, изцяло или частично, на средствата и облагите от престъпление, за което се предвижда наказание лишаване от свобода над една година, а за посочените от запитващата юрисдикция престъпления се предвижда наказание лишаване от свобода от 10 до 20 години, така че те следователно могат да попаднат в обхвата на това рамково решение.

50 С оглед на това, без да се засягат тълкуването и обхватът на Рамково решение 2005/212, разпоредбите му по необходимост спадат към разпоредбите от правото на Съюза, които предвид предмета на спора в главното производство и предоставената от запитващата юрисдикция информация трябва да бъдат взети предвид от Съда, за да даде полезен отговор на поставените му въпроси.

По преюдициалните въпроси

51 Предвид изложеното следва да се приеме, че с въпросите си, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали Рамково решение 2005/212 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска правна уредба на държава членка, съгласно която национална юрисдикция постановява конфискация на незаконно придобито имущество след производство, което не зависи нито от установяване на престъпление, нито на още по-голямо основание от осъждане на предполагаемите извършители на това престъпление.

52 За да се отговори на този въпрос, следва да се припомни, че Рамково решение 2005/212 се основава на разпоредбите от Договора за ЕС в редакцията му преди Договора от Лисабон, и по-специално на член 29, член 31, параграф 1, буква в) и член 34, параграф 2, буква б) от дял VI, озаглавен „Разпоредби относно полицейското и съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси“.

53 Член 31, параграф 1, буква в) ДЕС предвижда, че общото действие при съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси цели осигуряването на съвместимост между разпоредбите, приложими в държавите членки, каквато може да бъде необходима за

подобряването на това сътрудничество. В този контекст целта на Рамково решение 2005/212, посочена в съображение 10 от същото, е да гарантира, че всички държави членки разполагат с достатъчно ефективни норми относно конфискацията на облагите от престъпление.

54 С оглед на това член 2, параграф 1 от Рамково решение 2005/212 изисква от всяка държава членка да взема необходимите мерки, за да направи възможно конфискуването, изцяло или частично, на средства на престъплението и облаги от престъпление, за които се предвижда наказание лишаване от свобода над една година, или на имущество, чиято стойност отговаря на тези облаги, а член 1, четвърто тире определя „конфискацията“ като наказание или мярка, които са постановени от съд след производство, което се отнася за едно или няколко престъпления, или които водят до окончателно отнемане на имущество.

55 От съображение 10 от Рамково решение 2005/212 следва и че то е свързано с предложение на Кралство Дания, довело до приемането на Рамково решение 2006/783/ПВР на Съвета от 6 октомври 2006 година за прилагане на принципа за взаимно признаване на решения за конфискация (ОВ L 328, 2006 г., стр. 59; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 9, стр. 44). Целта на последното рамково решение е, както се предвижда в съображение 8 от него, улесняване на сътрудничеството между държавите членки по отношение на взаимното признаване и изпълнението на решения за конфискация на собственост, както и задължаване на държавите членки да признават и изпълняват на своята територия решения за конфискация, издадени от съд, компетентен по наказателни дела, в друга държава членка.

56 Ето защо, като се имат предвид целите и текстът на разпоредбите на Рамково решение 2005/212, както и контекстът, в който то е прието, следва да се приеме, че посоченото рамково решение е акт, който има за цел да задължи държавите членки да въведат общи минимални правила за конфискация на средства и приходи, свързани с престъпления, с оглед на улесняване на взаимното признаване на решения за конфискация по наказателни дела, както по същество отбелязва и генералният адвокат в точка 63 от заключението си.

57 Следователно Рамково решение 2005/212 не урежда конфискацията на средства и облаги от незаконни дейности, постановена от юрисдикция на държава членка в хода на или след производство, което не се отнася за установяване на едно или няколко престъпления.

58 Това тълкуване по никакъв начин не се опровергава от член 2, параграф 2 от посоченото рамково решение.

59 Всъщност в тази разпоредба се предвижда само че във връзка с данъчни престъпления държавите членки могат да прилагат процедури, които са различни от наказателното производство, за да отнемат от извършителите облагите от престъплението. Тя не може да се тълкува a contrario в смисъл, че държавите членки са лишени от възможността да предвидят производства за конфискация, които са различни от наказателното производство и които не се отнасят до данъчни престъпления. Всъщност подобна забрана би надхвърлила обхвата на установените с Рамково решение 2005/212 минимални правила.

60 В случая изглежда, че висящото пред запитващата юрисдикция производство по конфискация е гражданско производство и че вътрешното право предвижда наред с него и режим на конфискация по наказателното право. Вярно е наистина, че по силата на член 22, параграф 1 от Закона за отнемане в полза на държавата КПКОНПИ образува производство, когато е уведомена, че съответното лице е привлечено като обвиняем за определени престъпления. Видно обаче от материалите по делото, с които разполага Съдът, както и от уточненията, направени в съдебното заседание от КПКОНПИ, от българското правителство и от Комисията, разпоредбите от посочения закон предвиждат, че след откриването си това производство се концентрира само върху имуществото, за което се твърди, че е придобито незаконно, и се

провежда независимо от евентуално наказателно производство срещу предполагаемия извършител на престъпленията, както и от изхода на такова производство, и по-специално от евентуална присъда за извършителя.

61 При тези обстоятелства следва да се констатира, че решението, което запитващата юрисдикция следва да постанови в главното производство, не се постановява в или след производство, което се отнася за едно или няколко престъпления. Следователно то не попада в обхвата на Рамково решение 2005/212.

62 С оглед на изложените по-горе съображения на поставените въпроси следва да се отговори, че Рамково решение 2005/212 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска правна уредба на държава членка, съгласно която национална юрисдикция постановява конфискация на незаконно придобито имущество след производство, което не зависи нито от установяване на престъпление, нито на още по-голямо основание от осъждане на предполагаемите извършители на това престъпление.

По съдебните разноски

63 С оглед на обстоятелството, че за страните в главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (трети състав) реши:

Рамково решение 2005/212/ПВР на Съвета от 24 февруари 2005 година относно конфискация на облаги, средства и имущество от престъпления трябва да се тълкува в смисъл, че допуска правна уредба на държава членка, съгласно която национална юрисдикция постановява конфискация на незаконно придобито имущество след производство, което не зависи нито от установяване на престъпление, нито на още по-голямо основание от осъждане на предполагаемите извършители на това престъпление.

Prechal Lenaerts Silva de Lapuerta

Rossi Malenovský

Обявено в открито съдебно заседание в Люксембург на 19 март 2020 година.

Секретар
A. Calot Escobar

Председател на трети състав
A. Prechal